

ביאורים

למדנו אתמול שיש צורך שהקשר הקדוש שבין ישראל לקב"ה יהיה קבוע במקום חשוב, הראוי לו. ראינו שמצד הנבראים יש הכרח שהקב"ה יתגלה במקום מסוים. אלא שיש תמיהה נוספת: וכי ייתכן בכלל שהקב"ה ישכון בארץ, שהיא המדרגה הנמוכה ביותר בכל המציאות? הרי הארץ היא חומרית והחומר הוא חוש-גשמי!

כאן אנחנו נפגשים בעיקרון חשוב - ישנו קשר הדוק בין המעלה הגבוהה ביותר למעלה הנמוכה ביותר. כאשר הקב"ה יצר את הבריאה, הוא התחיל מהמעלה הגבוהה ביותר, אך המטרה הייתה שהמעלה הגבוהה ביותר - תתגלה בתמורה הנמוכה ביותר. זה מה שאנו אומרים בקבלת שבת: 'סוף מעשה במחשבה תחילה' - סוף עולם המעשה, המטרה והיעד - הם אלה שעלו במחשבה תחילה, אותה מחשבה שעומדת בראשית העולם והיא המעלה הגבוהה ביותר - ראשית הבריאה.

לכן, אף שהארץ מצד עצמה חומרית, יש בה מעלה, כיוון שהיא התכלית והשלמות של כל העולמות הרוחניים בכל מדרגותיהם. הרצון האלוהי הוא שכל האמת והיושר, כל הנעלה והמרום, יתגלה בחיים הארציים הגשמיים.

על כן יש לארץ חשיבות כלל-עולמית. אפשר לראות זאת בכך שהתורה השוותה בין השמים לארץ. השמים הם ראשית הבריאה, הם הרצונות האלוהיים הכי עליונים, ואילו הארץ היא סוף הבריאה, המדרגה הנמוכה ביותר בעולם - החומר. ודאי שמצד עצמם השמים עליונים מהארץ לאין שיעור, אבל מצד מטרת העולם הם שווים לה. רצון ה' הוא שהשמים יתגלו בארץ, וכל המדרגות שבאמצע הן הסולם המחבר בין השמים לארץ. הארץ היא המקום שבו צריכה כל הקדושה להתגלות, ועל כן היא מקום ראוי להשראת כבוד ה'.

על פי זה מובן למה המקום שנבחר בארץ למקום המקדש הוא בנחלת בנימין. בנימין הוא השבט שנולד אחרון, ובסדר החניה במדבר הוא חנה בצד המערבי. צד מזרח נקרא 'קדם' מפני שהוא קודם - שבו זורחת השמש, וצד מערב נקרא 'אחרון', שבו השמש שוקעת. דבר זה מבטא שבנימין שייך ל'סוף' - לתכלית: החומר שבו תתגלה הקדושה. על כן בחלקו נמצא בית המקדש.

בתוך חלקו של בנימין נבחר צד מערב, שכאמור שייך לתכלית - האור הבא מן המזרח תכליתו להאיר את המערב החשוך. מקום המקדש נמצא בסוף חלקו של בנימין בגבול שבט יהודה, שמבטא את הצד העליון, הראשיתי: שבט יהודה חנה בצד מזרח, מפני שהוא המנהיג והוא ראשון. בסוף חלקו של בנימין, מתחברים בנימין ויהודה, ויחדיו הם מבטאים את שורשו של העולם ואת תכליתו: ההתחלה והסוף, שמתחברים למהלך האחד של בית המקדש.

הרחבות

• טוד הצמצום

איזה מקום כבוד מנוחתו שיהיה מקום כבודו בתחתונים. את השאלה החמורה שמעורר המהר"ל, כי ציד ייתכן שה' שוכן בבית המקדש, שאל כבר שלמה המלך כשבנה את בית המקדש: "הנה השמים ושמי השמים לא יכלפוהו אף פייהבית הזה אשר בנית" [מלכים א ח, כז], אולם לא נכתבה על כך תשובה מפורשת בפסוקים. במדרש מובאת שאלה זו בשם משה רבנו, שמקבל על כך תשובה מהקב"ה: "שעשה שאמר לו 'ועשו לי מקדש' [שמות כה, ח], אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך ואתה אמרת ועשו לי מקדש, אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה לא כשאתה סבור, אלא עשרים קרש בצפון ועשרים קרש בדרום שמונה במערב ואני יורד ומצמצם שכינתי ביניכם למטה" [פסיקתא דרב כהנא שמות, ב]. ה' כביכול צמצם שכינתו למקום המקדש, מתוך אהבתו את עם ישראל. מוסיף על כך רבי נחמן מברסלב, ומסביר לפי זאת את חורבן בית המקדש כשחטאו ישראל: "כי בוודאי אין הביהמה יכול לסבול כבודו וגאותו יתברך... רק מחמת אהבת ישראל, צמצם והלביש את גאותו כדי להשרות שכינתו בביהמה", כדי לגלות מלכותו... אבל כשישראל חטאו לפניו, אזי כביכול הראה וגילה ה' יתברך את גאותו וגאונו ולא רצה להלבישו ולצמצמו עוד, וממילא נחרב הביהמה", כי לא היה יכול לסבול כנ"ל" [ליקוטי מוהר"ן ר"ט].

על פי זה תבין למה השכינה דוקא בחלקו של שבט בנימין. בנימין הוא השבט האחרון, ובאחרון מגיע הדבר לשלמותו, לכן ראוי שתהא השכינה שורה בנחלת השבט שהוא השלמת השבטים. כאמור לעיל אין השראת השכינה בארץ אלא מפני שהארץ היא השלמת הבריאה, ולכן ראוי שתהיה השכינה במי שהוא השלמה. לכן נבחר צד מערב להשראת השכינה, כי המערב נקרא אחרון, כמו שהמזרח נקרא קדם, מפני שהוא ההתחלה, וכך המערב נקרא אחרון. זו הסיבה שהמקום שנבחר להשראת השכינה נמצא בקצה חלקו של בנימין ובהתחלת חלקו של יהודה, כי יש קשר בין ההתחלה והסוף, שהרי יהודה הוא תחילת השבטים ובנימין אחרון השבטים. לכן דגל מחנה יהודה היה בצד מזרח, ודגל מחנה בנימין בצד מערב. הרי שכל הדברים הולכים באותו עניין. השכינה מתחברת לתחתונים כי הם ההשלמה, וכל השלמה היא בסוף, ולכן השכינה בצד מערב שהוא האחרון. דבר זה ברור.

[במהלך - בוודאי]

המהר"ל המבואר 'קול ח'

הנה יש לשאל: איזה מקום כבוד מנוחתו שיהיה מקום כבודו בתחתונים, אשר נראה שהכבוד מרחק מהם והם בעלי חמר גס מאד ועכור, ואיך בהם נמצא מקום ראוי לחבור הקדוש הזה? דע כי אם שהתחתונים האלו הם פחותים ויש להם חמר עב וגס מצד עצמם, ובשביל זה לא ימנע שלא ימצא בהם מעלה, מצד שהם השלמות הכל. והנה תמצא כמו כן שהארץ, שהוא יסוד התחתון והשפל מכל הנמצאים, יש בה מעלה מצד השלמות הכל, שמפני שהוא אחרון מכל היסודות, על ידה ישלם הכל. כי לעולם הדבר ישלם על ידי האחרון, שהוא השלמה. ולפיכך בכל מעשה בראשית שקולה הארץ כמו השמים, כי לפעמים מקדים השמים ולפעמים מקדים הארץ, לומר לה ששקולים. כמו שאמרו במדרש ויקרא רבה פרשת בחקותי (פרשה לו, א) ובכמה מקומות דבר זה. והנה, מפני שהשמים שהם עליונים ונחשבים התחלת הכל, והארץ שהיא תחתונה במחשבה, שלמות הכל, שעל ידה ישלם, כמו שיש לכל אחרון משפט השלמה, וראוי שיהיו שניהם שקולים. כי התחלת הכל והשלמות הכל שניהם פח פללי, יש בהם זה מצד ההתחלה שהוא התחלה אל הכל, וזה מצד ההשלמה שהוא משלים הכל. ולפיכך קתיב (בראשית א, א): בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, שקולה הארץ כמו שמים, ושניהם נקראו: ראשית. כמו שיפיל שם ראשית על ההתחלה, כך יפיל שם ראשית על התכלית, שהוא ראשית מצד ההשלמה. ולפיכך אל תתמה מה מעלה יש בארץ שהיא בתכלית והחמר הגס והעכור שבה, שמעלתה לא מצד עצמה, רק במה שהיא השלמות המציאות. ומפני זה ראוי שיהיה בית המקדש בתחתונים. לא מצד הארץ, אלא במה שהארץ היא השלמות הכל, משלמת המציאות. ובשביל כך יש בתחתונים מקום ראוי לחבור הזה הנכבד.

ומפני זה תבין למה השכינה בחלקו של בנימין דוקא, ולמה בשבט שהוא אחרון, שכל אחרון יש בו השלמה, ולפיכך ראוי שבחלקו של שבט שהוא השלמת השבטים תהא השכינה, כי אין השכינה בארץ בתחתונים רק מצד שהתחתונים הם השלמה, ולפיכך ראוי שתהיה דוקא בחלק מי שהוא השלמה. והבחר צד המערב, שהשכינה במערב שהוא אחרון, כמו שנקרא מזרח קדם, שהוא התחלה, כך מערב אחרון נקרא. ומקום אחרון שבחלקו של בנימין, בו היה השכינה, כי בית המקדש הוא סוף חלקו של בנימין והתחלת חלקו של יהודה, והיה קשור הסוף בתחלה. כי תחלת השבטים יהודה, שהוא תחלה בכל מקום, ובנימין הוא האחרון. ולפיכך היה דגל מחנה יהודה קדמה, ודגל מחנה בנימין ימה. הרי כל הדברים האלו אל מקום אחד הולכים. כי השכינה בתחתונים מצד שהתחתונים הם השלמה, וכל השלמה הוא באחרונה, ולכן כל אחרון שם השכינה. ודבר זה ברור.

יש לשאול: היכן יכול להיות מקום כבוד מנוחתו בעולם התחתון, שהרי נראה שכבודו מרוחק מהעולם התחתון החומרי, הגס והעכור, ואיך ימצא בו מקום ראוי לחיבור השכינה עם התחתונים? דע כי אף שהתחתונים פחותים, בעלי חומר עב וגס מצד עצמם, אין זה מונע את האפשרות שתהיה בהם מעלה, שהרי בהם מגיעה הבריאה לשלמות. דבר זה נמצא גם בארץ, שהיא היסוד התחתון והשפל מכל הנמצאים, אבל יש בה מעלה שבה נשלמת הבריאה, מפני שהיא אחרון היסודות ועל ידה מושלם הכל, כי האחרון משלים הכל. לכן במעשה בראשית שקולה הארץ לשמים, ולכן הכתוב לעיתים מקדים את הארץ ולעיתים מקדים את השמים, לומר שהם שקולים, כמו שאמרו חכמים דבר זה במדרש בפרשת בחקותי ובכמה מקומות נוספים. ביאור העניין, מכיון שהשמים עליונים, לכן הם נחשבים התחלת הכל, והארץ שהיא תחתונה, היא שלמות הבריאה, שהרי כל אחרון משלים את הכל, ולכן שניהם שקולים. כי להתחלת הכל ולשלמות הכל יש כח כללי, זה מצד היותו התחלה לכל, וזה מצד היותו השלמת הכל. לכן בפסוק: בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ, שקולה הארץ כמו השמים, ושניהם נקראים: ראשית, כי כמו שנאמר ראשית על ההתחלה, כך נאמר גם על התכלית, שהוא ראשית ההשלמה. לכן אין לתמוה על כך שיש מעלה לארץ אף שהיא בתכלית השפלות ובה חומר עכור וגס, כי מעלתה בכך שהיא השלמת המציאות ולא מצד עצמה. מסיבה זו ראוי בית המקדש להיות בעולם התחתון, ואין זה מפני מעלת הארץ אלא מפני שהארץ היא שלמות הבריאה. לכן יש מקום בעולם התחתון לחיבור הנכבד הזה.

השכינה בארץ
מפני שהיא
השלמת הכול

השכינה בשבט
בנימין כי
הוא השלמת
השבטים

